

БЕЗБЕДНОСНО-ОБАВЕШТАЈНИ СИСТЕМ РЕПУБЛИКЕ ХРВАТСКЕ: ОРГАНИЗАЦИЈА, НАДЛЕЖНОСТИ И КОНТРОЛА

Сажетак: Безбедносно-обавештајни систем је од есенцијалне важности за остварење националних интереса и очување виталних вредности друштва и државе, дефинисаних правним и стратешко-доктринарним документима. Он зависи од широког спектра фактора, између осталих: облика политичког уређења, правног поредака, геополитичког положаја, нивоа привредне и економске развијености, као и актуелних изазова, ризика и претњи по државу.

Ово захтева перманентно реформисање безбедносно-обавештајног система у смислу делокруга и праваца рада, али и организационе структуре. На тај начин државе једино могу парирати савременим безбедносним претњама. Полазећи од тога, предмет овог рада је истраживање и критичка анализа настанка, историјски развој, организација, делокруг рада и контрола обавештајно-безбедносног система Републике Хрватске.

Од стицања независности и организовања првих служби, безбедносно-обавештајни систем Републике Хрватске је у периоду транзиције, процесу придруживања НАТО-у и Европској унији претрео корените промене. У том контексту, поменути систем се организационо и функционално, прилагођавао: безбедносном окружењу, конституисању политичко-правног уређења и неопходним променама у процесу евроатланских интеграција.

Кључне речи: безбедносно-обавештајни систем, Вијеће за националну сигурност, организација, надлежност, контрола

Увод

Етиолошки посматрано формирање хрватског безбедносно-обавештајног система резултат је дезинтеграције Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (СФРЈ) и борба за настанак независне Републике Хрватске. Комплексан, мултифакторски и вешедимензионалан процес распада Југославије можемо симплификовано објаснити: 1. друштвено-политичким, међународним и унутрашњим околностима, које су довеле до кризе комунизма и његове

---

* trbojevicmilovan1@gmail.com

друштвено-социјалне реперкусије 1980-их година, 2. интересима геополитичких фактора и 3. формирањем политичких покрета у реafirмисаном политичком плурализму, чија је борба од њиховог настанка била усмерена на оцепљење федералних јединица. Жеље за стварање самосталне државе Хрватске, екхибирана као егзистенциони и историјски циљ, представљала је окосницу свести хрватског народа, опстајући и након Другог светског рада, поготово међу припадницима и поборницима усташке идеологије. Хрватски сецесионизам, као ендогена и егзогена тежња, ширу социјалну подршку добија за време „Хрватског пролећа“ (МАСПОК) 1971. године (Duthel, 2014:141). Та подршка, обележена прогредирајућом динамиком, утицала је на појаву усташког ревивализма, те је довела до једностраног проглашења независности Републике Хрватске 25. јуна 1991. године. Неколико месеци пре тога, започео је грађански рат у Хрватској који је трајао до 12. новембра 1995. године¹, после чега Хрватска стиче потпуну независност и могућност легалног и легитимног конституисања обавештајно-безбедносног система. Узимајући у обзир утицај страног фактора, стварању Хрватске доминантну улогу имала је Савезна Република Немачка. Она је имала пресудан утицај не само на формирање унутрашњег политичког уређења, већ и на креирање безбедносно-обавештајног система Хрватске, због чега је немачки модел у којем су службе безбедности, осим Савезне обавештајне службе (BND), по статусу ресорне и инкорпориране у Министарство одбране или у Министарство унутрашњих послова², организационо компатибилан моделу који је у почетним фазама креиран у Хрватској. Касније реформе обележене су доминантним америчким утицајем, због чега је хрватски безбедносно-обавештајни систем назван „обавештајна заједница“.

За функционисање актуелне „обавештајне заједнице“ Хрватске у најширем смислу, круцијалну улогу имају законодавна, извршна и судска власт.

Историјски развој

Стварање првих служби безбедности Република Хрватска започиње пре сецесије од СФРЈ, односно стицања статуса суверене државе и добијања међународног субјективитета. Наиме након одржаних првих парламентарних избора у новоформираном плуралистичком политичком систему, у априлу 1990. године, Хрватско демократска заједница (ХДЗ) постаје већинска странка у хрватском Сабору. У децембру исте године Сабор изгласава нови Устава, а у априлу 1991. године и нови *Закон о изменама и допунама Закона о унутарњим пословима* (Бајагић, 2010:378). Чланом 11. овог Закона, дефинисане су три цивилно-ресорне „редарствене службе“ у оквиру Министарства унутрашњих послова: *Служба за заштиту уставног поретка (СЗУП)*, *Служба јавне сигурности* (полиција) и *Збор народне гарде (ЗНГ)*.³

¹ Потписан Ердутски споразум којим је започео процес мирне реинтеграције Источне Славоније, Барање и западног Срема у уставно правни поредак Републике Хрватске.

² Видети: Бајагић М, *Шпијунажа у 21. веку*, МАРСО, Београд, 2010. године страна 192-207.

³ „Закон о унутарњим пословима (прочишћен текст“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске бр. 29/1991, Загреб, 27. мај 1991. године, члан 11.

Хронолошки гледано, паралелно са настанком цивилних служби развиле су се и оружане снаге Републике Хрватске. Законом о одбрани од јуна 1991. године дефинисане су надлежности Министарства одбране (МО) и будућег Главног стожера Хрватске војске (ГСХВ). Истим Законом, у 51. члану предвиђено је оснивање *Сигурносно-информативне службе (СИС)*, задужене за извршење „стручних послова сигурности оружаних снага и Министарства одбране“ (Жунец, Домишљановић, 2000:60). У оквиру МО Републике Хрватске деловала је и *Управа за међународну војску сарадњу*, која није имала статус обавештајне службе, јер је податке од значаја за заштиту безбедности Републике Хрватске прикупљала дипломатским путем, као и кроз размену у оквиру својих надлежности (Лемајић, 2011:373). Доношење Закона о одбрани представљао је последњи корак у оцепљењу Хрватске из састава СФРЈ. У прилог овога наводимо чињеницу да југословенско законодавство није дозвољавало федералним јединицама да организују сопствене оружане снаге. Такође, у оквиру ресора слојних послова, *Законом о вањским пословима* од октобра 1991. године основана је *7. управа Министарства вањских послова*.⁴

Одлуком председника Републике Хрватске 1991. године, формиран је *Уред за заштиту уставног поретка (УЗУП)*, задужен за координацију и стручни надзор служби, директно подређен кабинету председника Републике Хрватске. Две године касније (1993. године), формирана је *Хрватска извештајна служба (ХИС)* (Савић и др., 2002:451), а УЗУП престаје са радом, јер је новом Одлуком председника основан *Уред за националну сигурност (УНС)*,⁵ који постаје законска категорија доношењем Закона о Уреду за националну сигурност 1995. године.⁶ Закон о заштити тајности података⁷ донет је 19. децембра 1996. године, а годину дана касније, Одлуком о основању устројства Главног стожера оружаних снага Републике Хрватске и Одлуком о основању устројства Министарства одбране, председника Републике дефинисане су још две обавештајно-безбедносне службе: *Управа за обавештајне послове Главног стожера* и *Управа за обавештајно-аналитичке просудбе* (Жунец, Домишљановић, 2000:96). Тиме је формирана „обавештајна заједница“ Републике Хрватске, са пуним правним, нормативним и организационим оквиром, коју су до 2002. године чиниле следеће институције: 1) *Уред за националну сигурност (УНС)* и у оквиру њега *Хрватска извештајна служба (ХИС)*, *Стожер осигурана* и *Надзорна служба* 2) *Национална служба електронског извиђања*

⁴ Ова служба није имала, у позитивно правном и организационом смислу статус самосталне службе, нити сужбе у саставу министарства, него је била одређена као организациона јединица у оквиру *Министарства вањских послова* Републике Хрватске. „Закон о вањским пословима“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 48/1996, Загреб, 11. јун 1996. године.

⁵ <https://www.soa.hr/hr/o-nama/povijest/>, 28. 04. 2020. године.

⁶ „Закон о Уреду за националну сигурност“, - У: народне Новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 37/1995, 1. јун 1995. године.

⁷ Закон о заштити тајности података прописује да је тајна податак који надлежни државни орган на основу закона, општих правних аката и других правних списа одреди као тајну. Тајни подаци се деле према врсти, где постоје: државна, војна, службена, пословна или професионална тајна и према ступњу и то на: „државна тајна“, „врло тајни“, „тајни“ и „повјерљиви“. „Закон о заштити тајности података“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, 19. децембар 1996. године.

(НСЕИ) 3) *Сигурносно-информативна служба* (СИС) у оквиру Министарства одбране, 4) *Управа за обавештајно-аналитичке просудбе* Министарства одбране, 5) *Служба за заштиту уставног поретка* (СЗУП) у оквиру Министарства унутрашњих послова, 6) *Извјештајна служба Главног стожера Хрватске Војске* (ИУ-ГС-ХВ), 7) *Управа Министарства Вањских полова*. ХИС и УНС су по функционалном и организационом смислу највише подсећале на службе обавештајне заједнице Сједињених Америчких Држава. Инклузивни елемент безбедносно-обавештајне заједнице Републике Хрватске, надлежан за политичко руковођење службама безбедности било је *Вијеће за одбрану и националну сигурност*, којим је председавао председник Републике, а његови чланови били су председник Владе, председник Сабора, министар одбране, министар унутарњих послова, министар спољних послова, начелник главног стожера Оружаних снага, руководиоци Уреда националне сигурности и Хрватске извештајне службе (Милошевић, Срећковић, 2010:494).

Уред за националну сигурност је деловао као координирајући-извршни орган, чија надлежност је била да усклађује, усмерава и надзоре рада институција државне управе и министарстава задужених за заштиту националне безбедности.⁸ При Уреду су основана и два стручна тела: *Стожерни одбор националне сигурности* (СОНС)⁹ и *Координацијски одбор обавештајне заједнице* (КООЗ) (Савић и др., 2002:451). *СОНС* је усмеравао и усклађивао рад државних министарстава на плану заштите националне безбедности, а посебно ради обављања задатака и послова из надлежности *Хрватске извјештајне службе* и *Надзорне службе* (Савић и др., 2002:451). *КООЗ* као оперативно тело, надлежан је за извршавање задатке и спровођење одлука *СОНС-а* (Бајагић, 2010:380).

Хрватска извјештајна служба је до реформе 2002. године била једина организационо устројена и функционално усмерена офанзивна обавештајна институција. ХИС је била надлежна за прикупљање обавештајних податке у иностранству, релевантних за заштиту националне безбедности Републике Хрватске, исте да обједињује, обрађује, процењује и анализира и у форми одговарајућих обавештајних докумената прослеђује председнику Републике, премијеру и кабинету Владе (Савић и др., 2002:452).

Служба за заштиту уставног претка је на основу закона као основни задатак имала очување безбедности Уставом утврђеног претка.¹⁰ Представљала је класичну политичку полицију, односно безбедносну службу, са полицијским овлашћењима, која је обављала територијални контраобавештајни рад и

⁸ 1997. године у оквиру УНС основана је Обавештајна академија, чији је задатак био да образује, стручно оспособљава и обучава кадрове за обавештајне и безбедносне послове од значаја за Републику Хрватску. Академија је вршила обуку организујући курсеве како за почетне, тако и за руководеће кадрове. Обавештајна и Полицијска академија нису имале статус обавештајних, већ образовних институција, али су свакако имале значајну улогу у оквиру безбедносно-обавештајног система Хрватске. Савић А, Делић М, Бајагић М, *Безбедностсвета*, Институт безбедности, Београд, 2002. године, страна 452

⁹ „Закон о Уреду за националну сигурност“, - У: народне Новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 37/1995, 1. јун 1995. године, члан 7.

¹⁰ „Закон о унутарњим пословима (прочишћен текст)“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске бр. 29/1991, Загреб, 27. мај 1991. године, члан 14

прикупљала податаке и информације, те предузимала друге мере и радње у циљу откривања и спречавања свих активности усмерених на подривање и рушење Уставног поретка.

Сигурносно-информативна служба је војна ресорна служба чији је задатак првенствено био да обавља стручне послове безбедности оружаних снага и министарства одбране (Жунец, Домишљановић, 2000:89). Конкретно, била је задужена за планирање, организовање и реализацију контраобавештајних послова оружаних снага, као и послова физичке заштите ресорног министарства (њених истакнутих чланова и објеката). Од свог оснивања била је под контролом ХДЗ, чиме је и њена активност била усмерена на успостављање политизације и потпуне контроле ХДЗ над хрватском војском.¹¹ СИС је настала под директним патронатом Немачке обавештајне службе. Извршавајући послове и активности из свог делокруга рада, СИС је излазила из оквира својих надлежности, спроводећи и обавештајне активности ван граница хрватске територије (Лемајић, 2011:372).

Национална служба електронског извиђања је агенција хрватске обавештајне заједнице новијег датума. Представљала је војно-цивилну обавештајну институцију, чији је задатак био да планира, координира, руководи и надзире све активности на плану прикупљања података путем електронског снимања и пресецања телекомуникационих веза страних земаља (IMINT и SIGINT) (Савић и др.,2002:452). Поред тога била је намењена и за послове криптографије у системима органа јавне управе и државне власти.

Извештајна управа Главног стожера оружаних снага или Пета управа Министарства одбране Републике Хрватске је војно-обавештајна служба, усмерена на прикупљање обавештајних сазнања, о оружаним снагама суседних земаља, као и о земљама које могу оружаном угрозити националну безбедност и територијални интегритет Р. Хрватске (Савић и др.,2002:453). Током грађанског рата на протору Хрватске била је ангажована на праћењу борбеног распореда Војске Републике Српске Крајине, њиховог кретања и активности, а користила се и софистицираним средствима извиђања из ваздуха, као што су беспилотне летелице, које су имале значајну улогу у пружању обавештајне подршке у завршним операцијама (Бљесак и Олуја) (Жунец, Домишљановић, 2000:89).

Управа за извештајно-аналитичке просудбе, односно Управа за обавештајно-аналитичку делатност била је ресорна служба Министарства одбране Републике Хрватске и развијала се паралелно са настанком оружаних снага (Бајагић, 2010: 381). Њена примарна улога била је да обрађује, процењује и анализира обавештајне податке прикупљене од стране *Извештајне управе*.

¹¹ Савић А, Делић М, Бајагић М, *Безбедностсвета*, Институтбезбедности, Београд, 2002. године, страна 452. Везано за сам настанак СИС, није било најјасније да ли се она налази у оквиру Министарства одбране или Главног стожера Хрватске Војске. Међутим, СИС је првенствено била у саставу ГСХВ, али је 1992. године на иницијативу министра пребачена у МО, заједно са Војном полицијом. Иако је била подређена МО, СИС је и даље остала у односима субординације са ГСХВ. Видети: Жунец О, Домишљановић Д, *Обавештајно сигурносне службе Републике Хрватске*, Наклада јесенски и Турк, Загреб 2000. године, страна 83-84.

Овим решењем основане су две специјализоване службе, чиме је оперативни рад одвојен од аналитичног, где је једна служба била смештена у оквиру МО, а друга у оквиру Главног стожера.¹²

7. управа Министарства вањских послова Републике Хрватске је наследница Службе за истраживање и документацију (СИД) некадашње СФРЈ, која је једним делом била устројена у оквиру Министарства вањских послова Хрватске.¹³ Ова Управа штитила је безбедност комуникационих система, вршила офанзивну обавештајну делатност и обављала контраобавештајне послове и послове заштите комуникационих канала и безбедности конзуларно-дипломатских објеката МВП у иностранству (Лемајић, 2011:381). Делокруг рада 7. управе се у значајној мери прекпао са делокругом рада ХИС, која се такође бавила прикупљањем обавештајних података у иностранству.

Антиципирање свеобухватне, до тада највеће реформе и успостављање нове обавештајне заједнице реализовано је 2002. године. Наиме, у марту 2002. године донет је *Закон о сигурносним службама* Републике Хрватске, где су дефинисани сви елементи безбедносно-обавештајне заједнице Републике Хрватске, са надзорим и координирајућим телима. Њиме су основане следеће обавештајно-безбедносне установе : 1) *Обавештајна агенција* (ОА), 2) *Протубавештајна агенција* (ПОА) и 3) *Војна сигурносна агенција* (ВСА). Поред поменутих служби, Чланком 87. овог закона предвиђено је оснивање *Завода за информацијску сигурност и крипто-заштитну технологију*, а исто је поверено Влади Републике Хрватске. *Завод* није имао статус службе безбедности, већ се радило о специфичној институцији Владе са улогом да истражује и развија протоколе, опрему, средстава и технологију намењену за заштиту тајних података, информационих и телекомуникационих система, мрежа и канала, који се користе за размену тајних података у систему националне безбедности Хрватске. Завод је достављао неопходне податке и извршавао потребне услуге из својих надлежности и из свог домена рада, што је представљало својеврсну подршку активностима обавештајних и безбедносних служби Хрватске.¹⁴ Како би се унапредила сарадња председника Републике и Владе у усмеравању рада служби, основано је *Вијеће за националну сигурност*, у оквиру којег је деловао *Уред Вијећа за националну сигурност*, са циљем континуираног обезбеђивања техничке и административне подршке *Вијећу*. Ради бољег оперативног усклађивања рада обавештајних и служби безбедности формиран је *Савет за координацију сигурносних служби*, а установљен је и грађански облик контроле који је поверен *Вијећу за надзор сигурносних служби*. Хрватски сабор вршио је парламентарну контролу и то: 1. непосредно – путем доношења буџета, закона и других правних аката и 2. посредно – преко одбора надлежног за на-

¹² Видети више у: Жунец О, Домишљановић Д, *Обавештајно сигурносне службе Републике Хрватске*, Наклада јесенски и Турк, Загреб 2000. године, страна 97-98.

¹³ „Закон о иностраним пословима”, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 53/1991, 28. јун 1991. године и „Закон о вањским пословима“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 48/1996, Загреб, 11. јун 1996. године.

¹⁴ „Закон о сигурносним службама Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 32/2002, 26. март 2002. године, члан 12.

ционалну сигурност.¹⁵ Као организациона јединица у окриву Главног стожера деловала је *Средњињица електроничког извиђања Главног стожера Оружаних снага*, са задатком да спроводи стратегијско електронско извиђање за потребе *Обавештајне агенције (ОА)* и *Војне сигурносне агенције (ВСА)*, на основу претходно припремљених планова спровођења стратегијског електроничког извиђања које доноси *Савјет за координацију сигурносних служби*.¹⁶ Хрватски сабор је у марту 2002. године донео и прве стратешко-доктринарне документе: *Стратегију националне безбедности*¹⁷ и *Стратегију одбране*, који су представљали темељ за Војну стратегију председника Републике из 2003. године.¹⁸

Новим законским уређењем није, у смислу овлашћења, фаворизована ни једна служба безбедности, нити јој је дат повлашћени положај у координационим, надзорним, усмеравајућим, стручним и административним телима. Тим законским решењем је смањена могућност потпуне политизације служби, што је у значајној мери резултат активности и напора у оквиру процеса евроатланских интеграција.

Обавештајна агенција је проистекла из *Хрватске извештајне службе* и представљала је централну-аутономну и цивилну обавештајну институцију, надлежну за прикупљање, анализирање, обраду и оцену података војне, привредне, безбедносне и политичке природе о другим државама, међународним владиним и невладиним организацијама, политичким, економским и војним савезима, те податке о групама и појединцима, а првенствено оне које се односе на намере, могућности, прикривене планове и тајне активности усмерене на угрожавање националне безбедности Републике Хрватске.¹⁹

Протубавештајна агенција је била организована као територијална контраобавештајна служба. Настала је на институционалним и организационим оквирима *Службе за заштиту уставног поретка*. *Differentia specificum* јесте у устројству *Протубавештајне агенције* као централно-аутономне институције, за разлику од СЗУП, која је била интегрисана у *Министарство унутарњих послова*. На основу таквог положаја у систему безбедности, ПОА је за свој рад била директно одговорна Влади. Њен задатак био је да планира и спроводи контраобавештајне активности на територији Републике Хрватске. У циљу испуњења законом повереног задатка, ПОА је прикупљала, анализирала, обрађивала и оцењивала податке о деловању страних обавештајних служби,

¹⁵ Ибид, члан 80.

¹⁶ Ибид, члан 87.

¹⁷ Према овој Стратегији наменски формиране институције су оружане снаге, обавештајно сигурносне службе, полиција и посебна управљачка и политичка тела. Такође, Република Хрватска је у овом стратешко-доктринарном документу дефинисала да је ширење Европске уније и НАТО пакта најважнији међународни процес за ту земљу и да је интеграција у ове међународне институције један од најважнијих националних циљева Републике Хрватске. „Стратегија националне сигурности Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 32/2002, 19. март 2002. године.

¹⁸ Домјанчић С., *Стратешка развојна визија одбрамбеног сустава: концептуализација у Хрватским увјетима*, преузето са:

https://www.pilar.hr/wpcontent/images/stories/dokumenti/sigurnost_obrana/5.pdf, 30.04.2020. године.

¹⁹ „Закон о сигурносним службама Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 32/2002, 26. март 2002. године члан 7.

као и о активностима појединаца, група и организација на територији Хрватске усмерених на угрожавање националне безбедности.²⁰

Војно сигурносна агенција је ресорна, војна, територијална контраобавештајна и безбедносна служба, задужена за пружање подршке Министарству одбране и Оружаним снагама у заштити суверенитета, независности, опстанка и територијалне целовитости Хрватске.²¹ Основана је обједињавањем *Сигурносно-информативне службе* и *Обавјештајне службе* Министарства одбране (Бајагић, 2010:385), а обухватала је и формацијске делове *J-2 Главног стоже-ра Оружаних снага* (Лемајић, 2011:384).

Заштита личких података је право гарантовано, како унутрашњим, тако и међународним правним активма и представља императив сваке демократски уређење државе. Да би се та заштита остварила на што бољи начин државе прибегавају различитим механизмима и организационим устројавањима специјалних институција за те намене. Тако је *Законом о заштити особних података* од 18. маја 2003. године Република Хрватска основала Агенцију за заштиту особних података.²²

Актуелно (de lege lata) уређење, надлежности и контрола безбедносно-обавештајног система Републике Хрватске

Закон о сигурносно-обавјештајном саставу Републике Хрватске из 2006. године²³ установио је следећи структуру безбедносно-обавештајног система: 1) Вијеће за националну сигурност, 2) Савјет за координацију сигурносно-обавјештајних агенција, 3) Уред Вијећа за националну сигурност, 4) Завод за сигурност информацијских састава, 5) Оперативно-технички центар за надзор телекомуникација, 6) Сигурносно-обавјештајна агенција и 7) Војна сигурносно-обавјештајна агенција. Руковођење и надзор обавештајне заједнице Хрватске врше руководеће-надзорни елементи, у чији састав улази законодавна и извршна компонента (Мијалковски, 2009:224). Законом су дефинисане две сигурносно-обавјештајне агенције: Сигурносно-обавјештајна агенција (СОА) и Војна сигурносно-обавјештајна агенција (ВСОА). Закон предвиђа да су поменуте службе основане ради системског прикупљања, анализе, обраде и оцене података од значаја за националну безбедност, а у циљу стварања услова за доношење одлука и у циљу откривања и спречавања активности појединца или друга усмерених: против опстанка, независности, јединствености и суверенитета; на насилно рушење система државне власти, привредног система и угро-

²⁰ „Закон о сигурносним службама Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 32/2002, 26. март 2002. године, члан 17.

²¹ Ибид, 10.

²² Погледати: „Закон о заштити особних података“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 103/2003, 18. јун 2003. године, члан 27-29. Иако је била одређена као самостална институција, рад, организација и руковођење Агенциом је у значајној мери зависило од Хрватског сабора, где је тако направљен велики простор за инструментализацију и политизацију Агенције за потребе владајућих структура.

²³ Закон је ступио на снагу 17. августа 2006. године.

жавање уставом и законима утврђених људских права и темљних спобода.²⁴ СОА и ВСОА у потпуности покривају цивилне и војне, обавештајне и безбедносне послове и задатке. Оне прикупљене податке континуирано дистрибуирају врху државне власти, пружајући на тај начин перманентну информациону основу за доношење и спровођење политичких одлука на унутрашњем и међународном плану и креирање дугорочних, краткорочних и *ad hoc* планова ради заштите националне безбедности. Службе свој рад темеље на: Стратегији националне безбедности, Стратегији одбране, Годишњим смерницама за рад сигурносно-обавештајних агенција, законима, захтевима надлежних државних органа, односно захтевима корисника резултата рада служби. Када је у питању правна регулатива, безбедносно-обавештајне службе Републике Хрватске делују у складу са Уставом Републике Хрватске, законима, уредбама, одлукама и другим правним актима. За сарадњу између председника Републике и Владе задужено је Вијеће за националну сигурност, а оперативно усклађивање рада безбедносно-обавештајних агенција поверено је Савјету за координацију сигурносно-обавештајних агенција.²⁵ Вијеће и Савјет су извршно руководеће-надзорна компонента безбедносно-обавештајног система Хрватске (Мијалковски, 2009:224).

Парламентарну контролу над радом служби врши Сабор непосредно, преко доношења Устава, закона, изгласавања буџета и ратификовања међународних уговора и преко *Одбора Сабора за националну безбедност*, који је овлашћен да тражи: 1) извештаје од сигурносно-обавештајних агенција о мерама и радњама које спроводе, посебно извештаје о спровођењу мера тајног прикупљања података; 2) од председника Врховног суда Хрватске извештаје о предузетим мерама тајног прикупљања података; 3) извештаје о томе да ли агенције прикупљају податке који се тичу посланика или особе која је члан његове породице. Одбор може затражити од *Уреда Вијећа за националну сигурност* (УВНС) извештај и обавештање и/или обављање стручног надзора над службама. Поред тога, Одбор може: обавити и непосредан надзор служби; саслушати директора и овлашћена службена лица *сигурносно-обавештајних агенција* о томе јесу ли мере и радње тих агенција биле незаконите; расправљати о законитости финансијског и материјалног пословања служби, разматрати извештајне омбудсмана о заштити права и слобода грађана у односу на рад служби. Уколико Хрватски сабор или *Одбор сабора за националну сигурност* затраже извештаје, документацију или друге податке од *сигурносно-обавештајних агенција*, Савјет за координацију служби *сигурносно обавештајних агенција* и председник Врховног суда о томе ће обавестити УВНС, те ће *равнатеља* надлежне службе и *предстојника* УВНС позвати да присуствују седници на којој се расправља о тој теми. Хрватски сабор и Одбор нису надлежни да остварују увид у податке о особама које сарађују или су сарађивале са службама, као и у податке добијене од страних служби безбедности путем размене.²⁶

²⁴ „Закон о сигурносно-обавештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 1.

²⁵ Ибид, члан 1.

²⁶ „Закон о сигурносно-обавештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 105.

Према Закону, стручни надзор над *сигурносно-обавештајним службама* и *Оперативно-техничким центром* (ОТЦ) врши *Уред Вијећа за националну сигурност* (УВНС) тако што: 1) прати и надзире законитост рада; 2) прати и надзире отварање дефинисаних циљева и задатака; 3) прати и надзире деловитност и сврсисходност рада служби; 4) надзире примену мера тајног прикупљања података којима се ограничавају уставом утемељена права и слободе; 5) надзире употребе финансијских средстава; 6) надзире координацију и сарадњу међу хрватским и страним службама безбедности. УВНС може вршити увид у извештаје и друге документе служби и ОТЦ, обављати разговоре са *равнатељима* и запосленима у тим институцијама.²⁷ Службе су дужне да омогуће увид у податке о идентитету њихових живих извора на захтев УВНС, а уколико то не желе директор службе је обавезан да затражи од *Вијећа за националну сигурност* доношење одлуке у конкретном случају.²⁸ Уколико УВНС уочи да се у раду служби крише Устав и закони Републике Хрватске, обавезан је да предузме неопходне мере ради уклањања запажених противправности и да о томе извести председника Републике, председника Владе и председника Сабора.²⁹

Вијеће за грађански надзор сигурносно-обавештајних агенција је задужено за обављање цивилно-грађанског надзора, а састоји се од председника и шест чланова, које именује Сабор. За свој рад *Вијеће* одговара Сабору, који преко надлежног одбора врши и надзор над законитошћу радаистог. Његове надлежности су следеће: 1) прати законитост рада служби, 2) прати и надзирано примену мера тајног прикупљања података којима се ограничавају уставна људска права и темелне слободе, 3) прикупљене податке из оквира свог делокруга рада у форми обавештења доставља *Вијећу за националну сигурност*, председнику Хрватског сабора, председнику одбора Хрватског сабора и директорима служби и 4) даје обавештења и о начину подношења захтева од стране грађана. *Вијеће* има могућност увида у извештаје и друге документе обавештајно-безбедносних служби и овлашћено је да обавља разговоре са руководиоцима и службеним лицима *сигурносно-обавештајних агенција*, када је то неопходно ради утврђивања законитости њиховог рада.³⁰ Своје активности спроводи на основу захтева правних и физичких лица, као и органа у оквиру државне и јавне управе.³¹ Подносиоца захтева *Вијеће* извештава о извршеном надзору, а уколико утврди незаконитост у раду о томе мора да обавести председника Републике, председника Владе и Главног државног тужиоца. *Вијеће* два пута годишње подноси извештај Сабору о свом раду. Чланови *Вијећа* су у обавези да чувају као тајну све информације до којих су дошли у свом раду, како

²⁷ Ибид, члан 106-107.

²⁸ Ибид, члан 108.

²⁹ Председника Сабора УВНС обавештава само уколико је надзор обављен на захтев Хрватског сабора, односно Одбора Хрватског сабора надлежног за националну сигурност. - „Закон о сигурносно-обавештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 109.

³⁰ „Закон о сигурносно-обавештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 111.

³¹ Ибид 112.

за време обављања своје дружности, тако и по њеном престанку.³² Поставља се питање потребе институционалног устројавања тела као што је *Вијеће за грађански надзор сигурносно-обавјештајних агенција*, с' обзиром да овај орган за свој рад одговара Хрватском сабору у оквиру којег, са делимично компатибилним овлашћењима егзистира *Одбор Сабора надлежан за националну сигурност*. Он је задужен за праћење законитости рада *Вијећа за грађански надзор* што ствара одређену дисонантност у корелацијама органа и тела безбедносно-обавештајног система Хрватске. Поред тога, узимајући у обзир заштиту тајности, неопходно је утврдити колика је потреба за постојањем још једног тела, чији чланови у обављању својих послова долазе до информација, које се на основу закона декларишу као тајна.

Вијеће за националну сигурност јесте централно руководеће, координационо и надзорно тело у сфери националне безбедности, одбране, унутрашње политике, заштите људских права и основних слобода, у случајевима технолошких катастрофа и великих природних несрећа (Мијалковски, 2009:225). Задужено је за стратегијску координацију елемената безбедносно-обавештајног система Хрватске (Лемајић, 2011:387). Надлежности *Вијећа* су: 1) разматра и процењује обавештајне и безбедносне претње и ризике, разматра питања из делокруга надлежности министарства и других државних тела која се односе на националну безбедност, те доноси смернице и закључке о начинима заштите и остваривања интереса националне сигурности; 2) разматра питања из делокруга рада *сигурносно-обавјештајних агенција* и начиње остваривања сарадње председника Републике и Владе у усмеравању рада *сигурносно-обавештајних агенција* и одобрава сарадњу са одговарајућим службама других земаља; 3) утврђује Годишње смернице за рад *сигурносно-обавештајних агенција* и друге одлуке којима председник Републике и Влада усмеравају рад *сигурносно-обавјештајних агенција* и других органа који учествују у заштити националне безбедности Републике Хрватске; 4) утврђује мере које редузимају председник Републике и Влада у вези са резултатима надзора над радом служби и других органа који учествују у заштити националне безбедности; 5) утврђује предлог средстава за рад служби безбедности и других органа; 6) утврђује предлог средстава за рад служби и других органа у републичком буџету; 7) разматра и друга питања у вези са радом и управљањем *сигурносно-обавјештајних агенција* и других тела *сигурносно-обавјештајног система*.³³ Његов састав чине: председник Републике, председник Владе, члан Владе задужен за националну сигурност, министар одбране, министар унутрашњих послова, министар правосуђа, министар спољњих послова, саветник председника Републике надлежан за националну безбедност, начелник Главног стожеера Оружаних снага Р. Хрватске, директори *Сигурносно-обавјештајне агенције* и *Војне сигурносно-обавјештајне агенције*, те председник *Уреда Вијећа за националну сигурност*, а у раду учествује по потреби и председник Сабора. У случају ратног стања и стања непосредне ратне опасности, независности, је-

³² Ибид, члан 113-114.

³³ „Закон о сигурносно-обавјештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 3.

динствености и територијалне целовитости Хрватске у раду *Вијећа* учествују и председник *Одбора Сабора надлежног за националну сигурност*, министар финансија и министар правде. Такође, могу учествовати и друга лица уколико се на седницама ВНС-а расправља о стању националне безбедности, о стању безбедности у сектору одбране и унутрашње политике, о заштити људских права и слобода, о случајевима великих природних непогода и еколошких катастрофа и о предлогу *Стратегије националне сигурности*. Председник Републике и председник Владе заједно сазивају седницу *Вијећа*, одлучују о дневном реду седнице и потписују одлуке које се на седницама *Вијећа* доносе. Једина повлашћена улога председника Републике у односу на председника Владе, јесте то што председава седницама *Вијећа за националну сигурност*.³⁴

Савјет за координацију сигурносно-обавјештајних агенција је стручно руководеће тело, које у оперативном смислу управља службама безбедности и чије се надлежности простиру на читав безбедносно-обавештајни систем Хрватске (Мијалковски, 2009:226). Када председник Републике и Влада донесу одлуке везане за усмеравање рада служби безбедности, *Савјет* има задатак да исте спроведе у дело. Поред тога, *Савјет*: операционализује одлуке *Вијећа за националну сигурност* које се односе на рад служби и других органа безбедносно-обавештајног система; оперативно усклађује рад служби и других органа безбедносно-обавештајног система; доноси мишљења о сарадњи са одговарајућим страним службама; даје предлоге *Вијећу* и предузима друге мера за повећање ефикасности и унапређење рада служби.³⁵ Према Закону службе имају обавезу да међусобно сарађују и размењују податке. Уколико није могуће постићи неопходан ниво сарадње између служби на том плану, *Савјет* обавештава ВНС о потреби доношења одлука на тактично-оперативном нивоу о усклађеном деловању *сигурносно-обавјештајних агенција*.³⁶ Чланови *Савјета* су: члан Владе задужен за националну сигурност – као председник *Савјета*, саветник председника Републике за националну безбедност – као заменик председника, директори служби безбедности (СОА и ВСОА) и председник *Уреда Вијећа за националну сигурност* (УВНС). По потреби и по позиву председника *Савјета* седницама могу присуствовати и: Главни државни тужилац, директори УСКОК-а³⁷, и Полиције, и Царине, и Финансијске полиције, Уреда за спречавање прања новца, представник Министарства спољних послова задужен за послове безбедности, директор Управе за заштиту и спасавање и други

³⁴ „Закон о сигурносно-обавјештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 4.

³⁵ „Закон о сигурносно-обавјештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 5.

³⁶ Ибид, члан 58

³⁷ УСКОК, односно Уред за сузбијање корупције и организованог криминала обавља послове за потребе тужилаштва, чији је задатак да сузбија дела корупције, организованог криминала, са ингеренцијом на читавој територији Републике Хрватске. Седиште Уреда је у Загребу, а у саставу тог тела налази се седам јединица: 1) одељење тужилаца, 2) одељење за спречавање појава корупције и за односе са јавношћу, 3) одељење за истраживање и документацију, 4) одељење за менународну сарадњу и заједничке истраге, 5) одељење за инстраживање имовинске користи стечене кривичним делом, 6) секретаријат и 7) пратеће службе. Види на: <http://www.dorh.hr/Default.aspx?sec=606>, 07. 05. 2020. године.

руководиоци инспекцијских и надзорних тела. Председник *Савјета* и његов заменик заједнички утврђују време одржавања седница овог тела и дневни ред, а предлоге за поједине тачке дневног реда могу дати и директори служби и председник УВНС појединачно. Седницама *Савјета* председава председник, а одлуке које се на седницама донесу супотписују председик и његов заменик.³⁸

Уред Вијећа за националну сигурност је стручно тело³⁹, које обавља: 1) административне послове за потребе Вијећа за националну сигурност и Савјета за координацију сигурносно-обавјештајних агенција; 2) послове који Вијећу омогућавају анализу извештаја служби безбедности, оцену постизања циљева у њиховом раду и оцену спровођења одлука председника Републике и Владе у усмеравању рада сигурносно-обавјештајних агенција; 3) послове који председнику Републике и Влади омогућавају надзор над радом служби безбедности; 4) обједињује извештаје и информације које добија од служби; 5) израђује периодичне извештаје по подручјима и линијама рада служби; 6) анализира и оцењује податке од значаја за националну безбедност Републике Хрватске и обављање послова и задатака председника Републике и Владе; 7) на захтев председника Републике и председника Владе Уред Вијећа сарађује са службама у изради стратешких процена и оцена безбедносних појава индикативних за националну безбедност Републике Хрватске.⁴⁰ УВНС је одговоран за утврђивање и спровођење стандарда и мера безбедности информационих система у државним органима Републике Хрватске и приликом размене „класифицираних података“⁴¹ између Републике Хрватске и страних држава и организација. У оквиру УВНС успостављен је Средишњи регистар, који врши пријем, чување и дистрибуцију информација и докумената у размени са другим државама и организацијама.⁴² УВНС доставља годишње и ванредне извештаје о свом раду и о раду служби и Оперативно-техничког центра за надзор телекомуникација (ОТЦ) председнику Републике и председнику Владе, а када је реч о надзору везаном за поштовање права и слобода грађана УВНС доставља годишње и периодичне извештаје Хрватском сабору и одбору Хрватског сабора надлежном за националну сигурност.⁴³ Обављајући послове из свог делокруга рада Уред Вијећа не сме ући у делокруг рада, нити сме примењивати мере из корпуса овлашћења служби безбедности.⁴⁴ На челу Уреда Вијећа се налази председ-

³⁸ „Закон о сигурносно-обавјештајном суставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 5.

³⁹ <https://www.uvns.hr/hr/o-nama/uvodna-rijec>, 07. 05. 2020. године.

⁴⁰ „Закон о сигурносно-обавјештајном суставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, 6.

⁴¹ То су подаци означени одређеним степеном тајности од стране надлежних државних органа у складу за законом који уређује заштиту и тајност података... Закон члан 7. Закон о тајности података из 2007. године, дефинисао је другачије степене тајности у односу на стари и то: 1) ВРЈО ТАЈНО, 2) ТАЈНО, 3) ПОВЕРЉИВО, 4) ОГРАНИЧЕНО. „Закон о тајности података“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2007, 18. јул 2007.

⁴² „Закон о сигурносно-обавјештајном суставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 7.

⁴³ Упореди: „Закон о сигурносно-обавјештајном суставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 8.

⁴⁴ „Закон о сигурносно-обавјештајном суставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 9.

ник – који има статус функционера, а њега решењем разрешују и именују председник Републике и председник Владе⁴⁵

Завод за сигурност информационих система је централни државни орган за намењен за послове заштите безбедности података у техничко-информационој сфери, што укључује: послове у области безбедности информационих система и мрежа државних органа; издавање безбедносне акредитације информационих система и мрежа; управљање криптоматеријалима који се користе у размени тајних података између државних органа Хрватске и страних земаља и организација; координацију превентивних активности и отклањање проблема везаних за безбедност рачунарских мрежа у државним органима Хрватске; истраживање, развој и испитивање технологија намењених заштити класифицираних података и издавање сертификата за њихову употребу.⁴⁶ Радом ЗСИС управа директор кога именује и разрешава Влада, на предлог *Савјета за координацију сигурносно-обавјештајних агенција*.⁴⁷

Оперативно-технички центар за надзор телекомуникација⁴⁸ је централна техничка институција која спроводи мере тајног надзора телекомуникационог саобраћања⁴⁹, за потребе безбедносно-обавештајних служби безбедности и других државних тела. На оперативно-техничком нивоу координира радом правних и физичких лица, који располажу јавном телекомуникационом мрежом и пружају телекомуникационе услуге на територији Р. Хрватске.⁵⁰ ОТЦ мере надзора телекомуникационих система остварује у складу са *Законом о сигурносно-обавјештајном саставу*, где је ради о о превентивним активностима и у складу са *Законом о казненом поступку*, када је реч о репресивним радњама у циљу доношења решења о *causa criminalis* и кажњавању учиниоца кривичног дела.⁵¹ Правна и физичка лица су у обавези да осигурају услове за спровођење надзорних мера, тако што: 1) о свом трошку осигурају и одржавају функцију тајног надзора телекомуникационог саобраћаја и комуникационих канала, 2) осигурају ОТЦ-у континуиран и директан приступ објектима и тех-

⁴⁵ Ибид, члан 10-11

⁴⁶ „Закон о сигурносно-обавјештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 14

⁴⁷ „Закон о сигурносно-обавјештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 15.

⁴⁸ *Закон о сигурносно-обавјештајном саставу Републике Хрватске* ОТЦ не дефинише као безбедносно-обавештајну службу, али њени запослени имају статус овлашћеног службеног лица и располажу службеном легитимациом и значком, чији се изглед, задржај и право употребе регулише Превилником. Видети више у *Правилник о изгледу, садржају и праву употребе службене исказнице и службене значке службених особа оперативно-техничког центра за надзор телекомуникација*, Народне новине, број 79/2006 и 105/2006, Загреб, 31. 10. 2020. године.

⁴⁹ Заправо *Тајни надзор комуникационих услуга, дјелатности и промета*, који се врши применом одговарајућих техничких уређаја, односно, уградњом одговарајуће опреме и програмске подршке у телекомуникациони система правних и физичких лица, Министарства одбране, Оружаних снага и државних тела и других органа државне и јавне власти.

⁵⁰ „Закон о сигурносно-обавјештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 18.

⁵¹ „Закон о сигурносно-обавјештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 18.

ничкој опреми, и да омогуће услове за самостално спровођење мера тајног надзора телекомуникационог саобраћаја, 3) у сарадњи са ОТЦ, овој институцији омогуће аутономан и апсолутни приступ подацима о активираним мерама⁵², 4) чувају податке о оствареном телекомуникационом саобраћају, који се односи на кориснике услуга кроз временско раздобље од годину дана, 5) да на захтев ОТЦ доставе податке о свим средствима комуникације која су се појавила на одређеној територији унутар Хрватске, без обзира на постојање телекомуникационих активности у периоду од последњих 48 сати. Такође, Министарство одбране, Оружане стаге и државна тела која располажу властитим телекомуникационим мрежама дужна су омогућити ОТЦ спровођење мера тајног прикупљања података и осигурати услове за директан приступ објектима и техничкој опреми за самостално имплементирање мера.⁵³ На челу ОТЦ се налази директор, којег именује и разрешава Влада. О раду ОТЦ директор извештава *Уред Вијећа за националну сигурност*.⁵⁴

Сигурносно-обавјештајна агенција је централна-аутономна, цивилна безбедносно-обавештајна служба, која је директно потчињена Влади Републике Хрватске. Настала је кохезијом *Протубавјештајне агенције* и *Обавјештајне агенције* (Бајагић, 2010:390) и у потпуности преузела територијално контраобавештајне и офанзивно обавештајне послове. Активности СОА на територији Републике Хрватске усмерене су на спречавање активности или радњи предузетих ради угрожавања Уставом утврђеног поретка, угрожавања безбедности државних органа, грађана и националних интереса у облику: 1) тероризма и других облика организованог насиља, 2) обавештајних активности страних обавештајних служби, организација и појединаца, 3) екстремистичких организација и деловања група и појединаца, 4) угрожавања сигурности највиших државних функционера и штићених лица и објеката, 5) организованог и привредног криминала, 6) неовлашћеног уласка у заштићене информационе и комуникационе система државних органа, 7) одавање тајних података од стране руководиоца и запослених у оквиру државних органа, научних институција и организацијама којима је поверено вршење јавних овлашћења и 8) других активности усмерених на угрожавање националне безбедности.⁵⁵ СОА за свој рад одговара Сабору, председнику Републике, Влади, *Уреду Вијећа за националну сигурност*, *Вијећу за грађански надзор сигурносно-обавештајних агенција* (Бајагић, 2010:390). О својим активностима СОА доставља годишње-редовне и повремене-ванредне извештаје председнику Републике, председнику Владе, председнику Хрватског сабора, председнику *Савезја за координацију сигурносно-обавештајних агенција*, *Уреду Вијећа*, одбору Хрватског сабора, и уколико се то тиче њиховог делокруга рада, извештава и поједине министре, државног

⁵²Приспут се мора омогућити и надлежним надзорним и истражним органима у оквиру надлежности које су им дате на основу закона.

⁵³„Закон о сигурносно-обавјештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 19.

⁵⁴„Закон о сигурносно-обавјештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 21.

⁵⁵„Закон о сигурносно-обавјештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 23.

тужиоца, државне функционере, директора полиције и др.⁵⁶ Њени послови, као обавештајно-безбедносне службе су да: прикупља, анализира, обрађује и оцењује податке политичке, привредне, научно-технолошке и безбедносне природе, које се односе на стране државе, организације политичке и привредно-економске савезе, групе и појединце, а посебно оне који указују на намере, могућности, прикривена планове и тајне активности усмерене на угрожавање националне безбедности, односно податке који су од значаја за националну безбедност Републике Хрватске.⁵⁷ Надлежности СОА су и: 1) борба против тероризма⁵⁸, 2) борба против екстремизма и радикализма, 3) супростављање деловању страних обавештајних служби, 4) брига о стабилности у окружењу и праћење политичко-безбедносне ситуације у земљи и ван њених граница, 5) борба против корупције, 6) супротстављање организованом криминалу, 7) праћење стања у области економије и привреде, унутар државе и у окружењу 8) енергетска безбедност, 9) супротстављање глобалним изазовима, 9) безбедност информационо-комуникационих технологија (сајбер безбедност) које се користе у раду државних тела и правних и физичких лица чији су послови везани за заштиту националне безбедности, 10) расветљење ратних злочина, 11) контраобавештајна заштита објеката, лица и простора у земљи и у иностранству, 12) заштита безбедности тајних података и информација које СОА прикупи у свом раду и 13) спровођење безбедносних провера за запослене у институцијама безбедносно-обавештајног система и друга физичка и правна лица чији су послови везани за заштиту националне безбедности.⁵⁹ СОА је константно оријентисана на превенцију и супротстављање деловању страних обавештајних служби, где: истражује и прати обавештајне активности страних служби и њиховних извора, супротставља се сајбер шпијунажи и другим облицима шпијунаже коришћењем модерних технологија, спроводи контраобавештајни рад у земљи и у иностранству, врши безбедносне провере, надзире заштиту поверљивих података, подиже свест о потреби самозащитног понашања хрватских грађана који имају приступ поверљивим подацима, саветује се са другим телима у циљу заштите националне сигурности.⁶⁰ Контраобавештајна заштита објеката, лица и простора обухвата израду процена угрожености штићеног лица, објекта и простора и спровођење безбедносних провера за лица која штићеним објектима и просторима имају приступ. Безбедносна заштита се пружа и приликом

⁵⁶ СОА извештава писаним аналитичким информацијама, а уколико је то потребно може извештавати и усмено. Подаци морају бити јасни, сажети и проверени. <https://www.soa.hr/hr/odata/izvjesivanje>, 07. 05. 2020. године.

⁵⁷ „Закон о сигурносно-обавештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 23.

⁵⁸ Хрватска је међу првим земљама бивше СФРЈ концепт борбе против тероризма нормативно-правно обликовала кроз доношење Националне стратегије за превенцију и сузбијање тероризма, коју је Влада Републике Хрватске долена новембра 2008. године. На доношење Националне стратегије пре свега је утицало: приступање Хрватске ЕУ, преорука Европске комисије ЕУ, препорука Мониторинг тима Савета безбедности, предлози ОЕБС-а, предлози Савета Европе, концепт борбе против тероризма у оквиру НАТО-а, потреба за превенцијом и остварењем што већег нивоа националне безбедности. Лечић Б, *Европски модели организације и надлежности служби безбедности у сузбијању тероризма: докторска дисертација*, Нови Сад, 2014. године, страна 291.

⁵⁹ <https://www.soa.hr/hr/podrucja-rada/>, 07. 05. 2020. године.

⁶⁰ <https://www.soa.hr/hr/podrucja-rada/strano-obavjestajno-djelovanje/> 10. 05. 2020. године.

јавних окупљања у којима учествују штићена лица, а обухвата и мере против-прислушне заштите и противприслушни преглед и надзор техничких и физичких безбедносних мера.⁶¹ Посебна пажња у оквиру контраобавештајне заштите усмерена је на лица, објекте и просторе у служби дипломатско-конзуларних представништва и превентивну заштиту итих од продора контраобавештајних и обавештајних служби државе домаћина. Безбедносне провере СОА спроводи за: функционере и запослене у безбедносно-обавештајним службама; руководиоца и запослене у УВНС; директора и запослене у ЗСИС и ОЦ; чланове *Вијећа за грађански надзор сигурносно-обавештајних агенција*; лица која се примају у хрватско држављанство; странце чији је боравак на територији Хрватске важан за безбедност државе.⁶² Безбедносне провере се спровode на темељу Упитника за безбедносну проверу, чије је саставни део сагласност за њено спровођења, коју даје лице према коме се спроводи.⁶³ Провера се врши и према особама које су запослене на пословима физичке и техничке заштите, техничког и информационог одржавања и особа које обављају послове у оквиру штићених објеката и простора, а чије активности утичу на безбедносне мере.⁶⁴ У оквиру обавештајних послова СОА: прикупља, анализира, обрађује, процењује и дистрибуира податке надлежним органима, које се односе на политичке, економске, научно-технолошке и безбедносне прилике у страним државама и међународним организацијама; прати развој догађаја у страним државама и међународним организацијама на дневном нивоу о чему обавештава доносиоце политичких одлука; издваја и класификује појаве од значаја за остварење интереса Републике Хрватске; прикупља податке у држави и у иностранству о намерама појединца, група, институција, страних држава и међународних организација да угрозе националну безбедност Републике Хрватске; организује оперативне активности у случају кризних ситуација у иностранству и активно учествује у пружању подршке и припреми хрватске цивилне и војне компоненте у међународним минорним мисијама.⁶⁵ *Сигурносно-обавештајна агенција* у оквиру свјих овлашћења пружа подршку МУП-у у поступцима регулисања статуса странаца (у поступку стицања држављанства, издавања виза и пословних дозвола, азила и дозволе за боравак) и хрватских држављана (престанак хрватског држављанства и издавање путних исправа).⁶⁶ СОА у складу са међународним обавезама Републике Хрватске (које у значајној мери проистичу из чланства у НАТО и Еворпској унији) врши размену тајних података са обавештајно-безбедносним институцијама других

⁶¹ <https://www.soa.hr/hr/podrucja-rada/protuobavjestajna-zastita/>, 10. 05. 2020. године.

⁶² „Закон о сигурносно-обавештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 42. Спровођење безбедносних провера прилагођено је стандарди НАТО и ЕУ. Постоје три врсте провера, које спроводи СОА: 1) безбедносна провера за приступ тајним подацима, 2) темељна безбедносна провера, 3) безбедносна провера у сврху заштите сигурности штићених особа и објеката.⁶²

<https://www.soa.hr/hr/podrucja-rada/sigurnosne-provjere/>, 10. 05. 2020. године

⁶³ „Закон о сигурносно-обавештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 3.

⁶⁴ <https://www.soa.hr/hr/podrucja-rada/sigurnosne-provjere/>, 10. 05. 2020. године.

⁶⁵ Упореди: Бајагић М, *Штијунажа у 21. веку*, МАРСО, Београд, 2010. године страна 430.

⁶⁶ <https://www.soa.hr/hr/o-nama/izvjescivanje/>, 10. 05. 2020. године.

земаља (Бајагић, 2010:391). На основу Закона СОА податке прикупља путем: 1) јавних извора, 2) комуникациом са грађанима и потраживањем службених података од државних органа, органа јединица локалне и регионалне самоуправе и правних лица, укључујући и увид у регистре, збирке података и службено документацију, 3) применом тајних поступака и мера.⁶⁷ Члан 33 став 2 дефинише да се мере тајног прикупљања података, којима се привремено ограничава неко од дефинисаних права и слобода могу спроводити само ако не постоји могућност да се подаци прибаве на неки други начин. Ако постоји могућност избора између више мера, примениће се онај којим се најмање задире у права и слободу грађана.⁶⁸ Мере тајног прикупљања података су: 1) тајни надзор телекомуникационих услуга, делатности и промет: а) тајни надзор садржаја комуникације, б) тајни надзор података о телекомуникационом промету, в) тајни надзор локације корисника, г) тајни надзор међународних телекомуникационих веза; 2) тајни надзор над поштанским и другим пошиљкама; 3) тајни надзор и техничко снимање унутрашњости објекта, затворених простора и предмета; 4) тајно праћење и мотрење уз светлосно снимање особа у отвореном простору и на јавним местима; 5) тајно праћење и мотрење уз звучно снимање садржаја комуникација особа у отвореном простору и на јавним местима; 6) тајни откуп докумената и предмета.⁶⁹ СОА има обавезу да о прикупљеним подацима води збирке, регистре и друге евиденције прикупљених података и докумената из свог делокруга рада, као и да исте штити од крађе и неволашћеног увида. Прикупљени подаци имају одређених степен тајности и лица која су на њима упозната дужна су да их као такве чувају.⁷⁰ Према организационој структури, СОА има централу и десет регионалних центара, распоређених по теритоји Републике Хрватске. Централа се налази у Загребу а у њен састав улазе: 1) кабинет директора, 2) оператива, 3) аналитика, 4) техника, 5) људски потенцијли, правни и материјално-финансијски послови, 6) контраобавештајна заштита и надзор.⁷¹ на челу СОА је директор кога заједно именују и разрешавају Предсеник Републике и председник Владе и његов заменик.⁷²

Војна сигурносно-обавештајна агенција (ВСОА) је наследница *Војне сигурносне агенције* (Милошевић, Срећковић, 2010:497) и у потпуности је презузела делокруг рада и овлашћења службе претходнице. ВСОА је ресорна, војно-безбедносна агенција, са статусом органа у саставу Министарства одбране, формирана са циљем да планира и спроводи обавештајне и контраобавештајне активности, за потребе Министарства одбране и Оружаних снага Републике

⁶⁷ „Закон о сигурносно-обавештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 25

⁶⁸ Ибид, члан 33. став 2

⁶⁹ Ибид, члан 33. став 3. Мере из тачке 1. а), тачке 2., тачке 3. и тачке 6. могу се применити само на основу писано образложеног налога које издаје судија Врховог суда Републике Хрватске. У случају хитности мере се могу применити и на основу одлуке директора службе, који о томе одмах обавештава судију Врховог суда, а овај у року од 24 сата доноси одлуку да ли се мера наставља или се прекида и прикупљени материјал уништава у складу са законом.

⁷⁰ Ибид, члан 59.

⁷¹ <https://www.soa.hr/hr/o-nama/ustroj/>, 10. 05. 2020. године.

⁷² Ибид

Хрватске. У надлежности ове службе су следећи послови: прикупљање, анализа, обрада и оцена податка о војским и одбрамбеним системима других земаља, о спољњим притисцима који могу имати утицаја на одбрамбену сигурност и активностима у иностранству усмерених на угрожавање безбедности одбране Хрватске. Поред тога ВОСА прикупља, анализира, обрађује и оцењује податке о намерама, могућностима и плановима деловања појединца, група и организација у земљи којима је циљ угрожавање одбрамбених потенцијала Хрватске, те предузима мере откривања, праћења и супротстављања оваквим активностима.⁷³ ВОСА прикупља податке у оквиру свог делокруга рада путем: 1) јавних извора, 2) комуникацијом са грађанима и потраживањем службених података од државних органа, органа јединица локалне и регионалне самоуправе и правних лица, укључујући и увид у регистре, збирке података и службену документацију, 3) применом тајних поступака и мера.⁷⁴ ВОСА у обављању својих послова мере и радне прописане овим законом сме примењивати само према запосленима, односно припадницима Министарства одбране и Оружаних снага. Уколико у свом раду оцени да би мере и радње требало примењивати према другим особама које нису запослене у наведеним институцијама, одмах о томе обавештава *Сигурносно-обавјештајну агенцију* с којом заједно утврђује начине даљег поступања.⁷⁵ Уколико постоје основи сумње да стране обавештајне или безбедносне службе, појединци или групе припремају, односно предузимају радње које могу довести до угрожавања безбедности одбране Републике Хрватске, ВОСА је овлашћена да на оперативни разговор позове припаднике и запослене у оквиру Министарства одбране и Оружаних снага и да оствари увид у њихову документацију и расположиве податке.⁷⁶ Када је у питању примена мера тајног прикупљања података, ВОСА примењује мере које су дефинисане у члану 33 став 3 на исти начин као и СОА, али искључиво према лицима запосленим у МО или Оружаним снагама.⁷⁷ ВОСА спроводи безбедносне провере за припаднике МО и Оружаних снага и особа које су у процесу пријама у радни однос у овим органима.⁷⁸ У сарадњи са одговарајућим деловима МУП-а, Министарства спољних послова и СОА, ВОСА предузима мере безбедносне заштите припадника, састава, средстава, објеката и активности Министарства одбране и Оружаних снага Хрватске од спољњих обавештајно-субверзивних и унутрашњих екстремистичко-терористичких, криминалних и сличних делатности (Мијалковски, 2009:229). Поред тога, ВОСА учествује у контраобавештајној заштити и брине о безбедности штићених припадника, односно запослених, објеката и простора МО и Оружаних снага које одреди министар одбране, другим припадника, објеката и простора Оружаних снага и безбедности производње наоружања и војне опреме за пот-

⁷³ „Закон о сигурносно-обавјештајном суставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 24.

⁷⁴ Ибид, члан 25.

⁷⁵ Ибид, члан 26.

⁷⁶ Ибид, члан 28.

⁷⁷ Ибид, члан 33.

⁷⁸ Ибид, члан 43

ребе Оружаних снага.⁷⁹ О свом раду ВСОА извештава редовно – једном годишње и ванредно, на њихов захтев, председника Републике, председника Хрватског сабора, председника одбора Хрватског сабора надлежног за националну сигурност, председника Владе и председника *Уреда Вијећа за националну сигурност*. Такође, ВСОА извештава о важним питањима везаних за оружане снаге министра одбране и начелника Главног Стожера Оружаних снага.⁸⁰

Прикупљајући, анализирајући, обрађујући и оцењујући податке о претњама по националну безбедност Републике Хрватске, међу којима се убраја и тероризам, СОА и ВСОА остварују веома значајну улогу у превенцији и супротстављању угрожавајућим појавама. СОА и ВСОА сарађују са страним службама безбедности кроз заједничку едукацију, размену података, опреме и кооперацију у реализацији послова из свог делокруга рада. Узимајући у обзир да је тероризам највећа заједничка претња, са великом потенцијалном угрожавајућом индикацијом, значајан део међународне сарадње усмерен је управо на превенцију те безбедносно-угрожавајуће појаве.⁸¹ Поред ОТИЦ, послове у оквиру информационо-техничке заштите обављају и СОА и ВСОА у сарадњи са другим оргнима овлашћеним за примену мера тајног надзора телекомуникација, а уз претходну сагласност *Савјета за координацију сигурносно-обавјештајних агенција* доносе правила везана за техничке захтеве, односно развој одговарајуће техничке опреме, програмске подршке, техничких уређаја и друпa питања везана за примену ове мере у складу са *Законом о кривичном поступку*.⁸² Уколико приликом прикупљања података СОА и ВСОА дођу до сазната да је учињено кривично дело за које се годи по службеној дружности у обавези су да о томе известе Државно тужилаштво.⁸³ *Сигурносно-обавјештајна агенција* и *Војна сигурносно-обавјештана агенција* имају значају улогу у остваривању националних интереса Републике Хрватске дефинисаних *Стратегијом националне сигурности Републике Хрватске* из 2017. године.⁸⁴

Средишњица електроничког извиђања Главног стожера Оружаних снага спроводи стратегијско електронско извиђање за потребе *Сигурносно-*

⁷⁹ „Закон о сигурносно-обавјештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 46.

⁸⁰ Ибид, члан 56.

⁸¹ Видети више у Лечић Б, *Европски модели организације и надлежности служби безбедности у сузбијању тероризма: докторска дисертација*, Нови Сад, 2014. године, страна 294-295.

⁸² „Закон о сигурносно-обавјештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 20

⁸³ Ибид, члан 56.

⁸⁴ 1) безедност становништва, теротиријални интегритет и суверенитет Републике Хрватске основни су услови опстанка државе у свим њеним функцијама, 2) добробит и напредак грађана најважнији су показатељи квалитета и успешности државе, демократског политичког система и стабилности државе, 3) национални идентитет, међународни углед и утицај омогућавају Републици Хрватској учествовање у међународним процесима и у обликовању повољног међународног окружења, 4) равноправан положај, суверенитет и опстанак хрватског народа у Босни и Херцеговини, положај хрватске националне мањине у држим државама и Хрвати у емиграцији уживају бригу и заштиту Републике Хрватске. „Стратегија националне сигурности Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 73/2017, 14. септембар 2017. године, глава 2

обавјештате агенције и Војне сигурносно-обавјештајне агенције. Планове за спровођење стратешког електронског извиђања са потребе ових служби доноси Савјет за координацију сигурносно-обавјештајних агенција на предлог равнатеља тих служби, а за њихово спровођење задужен је министар одбране. Он је дужан и да у оквиру Главне инспекције одбране осигура спровођење надзора над радом *Средишњице елетричког извиђања* и да о извештају Главне инспекције обавештава *Одбор Сабора надлежног за националну сигурност*.⁸⁵

Надзор над обрадом података о личности обавља *Агенција за заштиту особних податка*, која је основана *Законом о заштити особних података* из 2012. године. Агенција је у обавези да најмање једном годишње подноси Сабору извештај о свом рад, да надзире спровођење заштите основних права, да указује на злоупотребе прикупљања података о личности, да води Централни регистар и у њему похрањује и обједињује све податке добијених из евиденција и збирки које су водили државни органи у Републици Хрватској. Агенција је самостална институција и за свој рад одговара Сабору. Радом руководи директор, кога поставља Сабор на предлог Владе. Агенција има дужност да извештава Европску комисију и тела надлежна за надзор над заштитом података о личности у државама чланицама ЕУ о случајевима у којима сматра да трећа земља не осигурава заштиту тих података на адекватан начин.⁸⁶

Обавештајна заједница Републике Хрватске је интегрисана једним делом у обавештајно-безбедносне елементе НАТО-а од 2009. године, па је интероперабилност и конвергенција безбедносно-обавештајних система држава чланица у оквиру мисије заштите колективне безбедности дала и позитивне резултате на очување националних вредности и интереса.

Закључна разматрања

Безбедносно-обавештајне институције су важан сегмент државног апарата и без "њихових услуга" се ни једна власт не може ефикасно функционисати. Оно што се захтева од сваког безбедносно-обавештајног система јесте безусловна ефективност у супротстављању изазовима, ризицима и претњама по матичну државу, због чега је нужно да систем прати актуелне политичко-безбедносне прилике у земљи и окружењу. Тренутно уређење „обавештајне заједнице“ Хрватске за сад одржава стање релативне политичко-безбедносне стабилности са негативним асиметричним статусом. Међутим, динамизам гло-

⁸⁵ „Закон о сигурносно-обавјештајном саставу Републике Хрватске“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 79/2006, 5. јул 2006. године, члан 57.

⁸⁶ Уколико Европска комисија утврди да трећа страна не штити податке о личности на адекватан начин, Агенција ће забранити изношење података из Републике Хрватске у ту земљу. Агенција има обавезу да извештава Европску комисију и тела надлежна за надзор над заштитом података о личности у државама чланицама ЕУ о случајевима када је одобрила изношење личних података из ЕУ. Такође, Агенција је дужна да поступа у складу са одлукама које Европска комисија донесе везано за одобрење агенције за изношење података о личности ван граница Хрватске „Закон о заштити особних података (Прочишћен текст)“, - У: Народне новине, Службени лист Републике Хрватске, бр. 106/2012, 17. септембар 2012. године, члан 13.

балног окружења и савремених облика угрожавања захтевају константна прилагођавања безбедносно-обавештајног система. Сходно томе, ако узмемо у обзир да су њени елементи конституисани 2006. године, од када постоји непрекидна тенденција генезе, развоја и ширења различитих изазова, ризика и претњи, поставља се питање потребе за новом свеобухватном реорганизацијом обавештајне заједнице Хрватске. Савремени глобални и регионални безбедносни изазови, ризици и претње, захтеви НАТО-а и ЕУ могу у будућности постасти генератор и катализатор нових корених реформи. Због тога је у неопходан плански приступ разматрања *de lege ferenda* и редефинисања стратешко-доктринарних докумената у смислу операционализације и конкретизације улоге елемената система националне безбедности у заштити најважнијих, виталних вредности друштва и државе. Потенцијална опасност која забрињава јесте да етноцентристичка популистичка политика, са елементима неоусташке идеологије може емитовати сугестиван утицај да се у новој ревизији безбедносно-обавештајног система Хрватске формира нова политичка полиција, као што је био случај са Службом за заштиту уставног поретка или да се изврши политизација служби безбедности и њихова инструментализација за остварење различитих интереса, као што је то чинила Хрватска демократска заједница преко Хрватске извештајне службе. Такође, може се поставити питање ефикасности рада Вијећа за грађански надзор сигурносно-обавјештајних агенција и извесности његове улоге у намери да се оствари привид демократије, ако узмемо у обзир низ правно нарушавајућих афера у којима је забележено деловање Сигурносно-обавјештајне агенције.

Литература:

1. Bajagić M, *Špijunaša u XXI veku*, MARSO d.o.o, Beograd, 2010. godine,
2. Duthel Heinz, *Global Secret and Intelligence Services III*, BoD-Books on Demand, Norderstedt, Germany, Third Edition 2014th year,
3. Lemajić M, *Obaveštajno bezbednosne službe Republike Hrvatske – mehanizmi kontrole*, Politička revija, Br. 2/2011, strana 371-394, Beograd, 2011. godine.
4. Lečić B, *Evropski modeli organizacije i nadležnosti službi bezbednosti u suzbijanju terorizma: doktorska disertacija*, Novi Sad 2014. godine,
5. Mijalkovski M, *Obaveštajne i bezbednosne službe*, Službeni glasnik, Beograd, 2009. godine,
6. Milošević M. i Srećković Z, *„Bezbednosne službe sveta”*, Vojnoizdavački zavod, Beograd, 2010. godine,
7. Savić A, Deliћ M, Bajagić M, *Bezbednost sveta*, Institut bezbednosti, Beograd, 2002. godine,
8. Žunec O, Domišljanović D, *Obaveštajno sigurnosne službe Republike Hrvatske*, Naklada jesenski i Turk, Zagreb 2000. godine, strana 60.

Правни и стратешко-доктринарни извори:

1. „Zakon o inostranim poslovima”, - U: Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske, br. 53/1991, 28. jun 1991. godine

2. „Zakon o unutarnjim poslovima (pročišćen tekst)“, - U: Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske br. 29/1991, Zagreb, 27. maj 1991. godine,
3. dopunama „Zakon o izmenama i dopunama Zakona o unutarnjim poslovima“, - U: Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske, br. 73/1994, 31. decembar 1991. godine.
4. „Zakon o izmenama i dopunama Zakona o unutarnjim poslovima“, - U: Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske, br. 76/1994, 12. oktobar 1994. godine.
5. „Zakon o vanjskim poslovima“, - U: Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske, br. 48/1996, Zagreb, 11. jun 1996. godine.
6. „Zakon o Uredu za nacionalnu sigurnost“, - U: narodne Novine, Službeni list Republike Hrvatske, br. 37/1995, 1. jun 1995. godine.
7. „Zakon o zaštiti tajnosti podataka“, - U: Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske, 19. decembar 1996. godine.
8. „Zakon o tajnosti podataka“, - U: Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske, br. 79/2007, 18. jul 2007.
9. „Zakon o sigurnosnim službama Republike Hrvatske“, - U: Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske, br. 32/2002, 26. mart 2002. godine.
10. „Zakon o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske“, - U: Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske, br. 79/2006, 5. jul 2006. godine.
11. „Zakon o zaštiti osobnih podataka“, - U: Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske, br. 103/2003, 18. jun 2003. godine.
12. „Zakon o zaštiti osobnih podataka (Pročišćen tekst)“, - U: Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske, br. 106/2012, 17. septembar 2012. godine.
13. „Zakon o kaznenom postupku (Pročišćeni tekst)“, - U: Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske, 121/2011, 11. oktobar 2011,
14. „Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske“, - U: Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske, br. 32/2002, 19. mart 2002. godine.
15. „Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske“, - U: Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske, br. 73/2017, 14. septembar 2017. godine,

Интернет извори:

1. <https://www.soa.hr/hr/o-nama/povijest/>, 28. 04. 2020. године.
2. https://www.pilar.hr/wp-content/images/stories/dokumenti/sigurnost_obrana/5.pdf, 30. 04. 2020. године.
3. <http://www.dorh.hr/Default.aspx?sec=606>, 07. 05. 2020. године.
4. <https://www.uvns.hr/hr/o-nama/uvodna-rijec>, 07. 05. 2020. године.
5. <https://www.soa.hr/hr/o-nama/izvjescivanje>, 07. 05. 2020. године.
6. <https://www.soa.hr/hr/podrucja-rada/strano-obavjestajno-djelovanje/>, 10. 05. 2020. године.
7. <https://www.soa.hr/hr/podrucja-rada/>, 10. 05. 2020. године.
8. <https://www.soa.hr/hr/podrucja-rada/sigurnosne-provjere/>, 10. 05. 2020. године.

SECURITY-INTELLIGENCE SYSTEM OF THE REPUBLIC CROATIA: ORGANIZATION, COMPETENCES AND CONTROL

Summary: The security-intelligence system is an essential segment of each state, essential for the realization of national interests and the preservation of the most important vital values of the society and the state, defined by legal and strategic-doctrinal documents. It

depends on a wide range of factors, among which are: the form of political order, the positive legal order, the geopolitical position as well as challenges, risks and threats to the particular state.

This requires permanent reform of the security and intelligence system in terms of scope and direction of work, but also the organizational structure. In this way, can states only counter modern security threats. Starting from that, the subject of this paper is research and critical analysis of the origin, historical development, organization, scope of work and control of the intelligence and security system of the Republic of Croatia.

Since the gaining of the independence and organization of the first services, the security and intelligence system of the Republic of Croatia has undergone radical changes in the transition period, the process of joining the NATO pact and the European Union. Compatible with this, the organization and function of the security and intelligence system of the Republic of Croatia was adapted to: 1. the new security environment and the constitution of political and legal order and 2. the necessary changes in the process of Euro-Atlantic integration.

Key words: security-intelligence , National Security Council, organization, jurisdiction, control